

УДК 001:11

В.Т.Кирильчук, доц., канд. філос. наук*Кіровоградський національний технічний університет*

Проблема пізнавального відношення між суб'єктом і об'єктом

В статті розглядається сутність суб'єкта і об'єкта та їх діалектичний взаємозв'язок у пізнавальному процесі.

відношення, історичний процес, об'єкт, пізнання, суб'єкт

Пізнавальне відношення між суб'єктом і об'єктом має багатогранний характер. Його основою є практика. Тому суб'єкт у процесі пізнання завжди виступає активною стороною. Діалектико-матеріалістична філософія, подолавши споглядальність домарксистської філософії, матеріалістично обґрунтувала механізм дії суб'єкта на об'єкт. Активна дія суб'єкта на об'єкт можлива на основі практики, яка опосередковує об'єкт. Але, крім загальної характеристики дії суб'єкта на об'єкт, необхідно також враховувати і конкретні форми прояву дії суб'єкта на об'єкт. Зокрема, однією з таких форм є експеримент, у процесі якого суб'єкт за допомогою приладів та інших засобів намагається поставити пізнаваний предмет в умови, визначені заздалегідь, з метою проникнення в суть об'єкта і перевірити дані, які вже є про цей об'єкт. Нарешті, суб'єкт активно впливає на об'єкт не тільки з метою його пізнання, але й для того, щоб використати пізнані властивості, ознаки, об'єкт в цілому в своїх практичних цілях.

Діалектика пізнавального відношення між суб'єктом і об'єктом виявляється не тільки в активній дії суб'єкта на об'єкт. Не менш суттєвою стороною цього відношення є зворотна дія об'єкта на суб'єкт.

Дія об'єкта на суб'єкт обумовлюється тим, що пізнавальні можливості суб'єкта, ступінь проникнення в об'єкт залежать і від того, наскільки суб'єкт оволодів засобами пізнання, категоріальним складом мислення, сформованим у процесі суспільно-історичної практики. Активний характер дії об'єкта на суб'єкт обумовлений і тим, що всі знання про той чи інший об'єкт суб'єкт бере від об'єкта, причому об'єкт діє на суб'єкт через практику.

Специфічним аспектом прояву пізнавального відношення між суб'єктом і об'єктом є й те, що суб'єкт є одночасно й об'єктом. І не тільки щодо єдності їх природи (суб'єкт як індивід є частиною природи, результатом її розвитку), а й у тому розумінні, що людина як суб'єкт є об'єктом пізнання для інших людей, а також об'єктом для себе, об'єктом власного пізнання. „Я”, визначав Л.Фейєрбах, є одночасно суб'єкт і об'єкт.

Отже, суб'єкт у пізнанні може функціонувати як суб'єкт-об'єкт. У свою чергу, сам об'єкт теж у певному розумінні цього слова являє собою об'єкт-суб'єкт, оскільки об'єкт завжди опосередковується в пізнанні суспільно-практичною діяльністю. До того ж, завжди існує необхідність дослідження суб'єктом результатів своєї опремечуваної діяльності (знаряддя виробництва, матеріальні знаки мови, в яких виражені результати пізнавальної діяльності суб'єкта). У кінцевому підсумку єдність і взаємодію між суб'єктом і об'єктом в розглянутому плані можна виразити: суб'єкт є не тільки суб'єктом, а об'єкт є не тільки об'єктом, але й об'єкт-суб'єкт.

Розглянутий аспект пізнавального відношення між суб'єктом і об'єктом не слід абсолютизувати. Справа в тому, що не кожен об'єкт може функціонувати як суб'єкт пізнання. Якщо об'єкт поділити на такі головні види, як природа, суспільні відносини і

людина, то природа виступає лише як об'єкт. Про природу як суб'єкт можна сказати остільки, оскільки вона, виступаючи як об'єкт, опосередковується діяльністю суб'єкта і в ній ця діяльність опредмечується. Суспільні відносини і людина можуть виступати то як суб'єкт, то як об'єкт, залежно від того, яку роль вони виконують. Відношення між суб'єктом і об'єктом в історичному процесі досить рухливе і має відносний характер. Суспільство в цілому можна розглядати як об'єкт-суб'єкт, при цьому воно виступає як суб'єкт, творець власної історії. Але суспільство, наприклад, по відношенню до класу, партії і окремої особи виступає як об'єкт і об'єктивна умова їх діяльності. Будучи об'єктивною частиною суспільства, клас і нація виступають по відношенню до нього як суб'єкт, що активно впливають розвиток суспільства в цілому.

В історичному процесі активну і дієву роль відіграє кожний окремих індивід. Він виступає суб'єктом як по відношенню до суспільства в цілому, так і до нації, класу, частиною яких він є. Звідси можна говорити про суспільство як суб'єкт. У кожному конкретному суспільстві суб'єктом історичного процесу виступає нація, клас, партія, держава.

Відмінність між вказаними суб'єктами відносна. Той факт, що в суспільних явищах об'єктом виступає сам суб'єкт, зумовлює складність взаємовідношення між суб'єктом і об'єктом, яка полягає в тому, що не завжди є можливість провести чітку грань між суб'єктом і об'єктом. Крім того, у пізнанні явищ соціального і духовного життя неможливо повністю елімінувати суб'єкт із одержаного знання.

Звертаючи увагу на відносність граней між суб'єктом і об'єктом в історичному процесі, зазначимо, що в суспільстві є такі сторони, процеси, які при всіх обставинах залишаються об'єктивними, зокрема економічні і соціальні відносини. Це означає, що єдність суб'єкта і об'єкта в історичному пізнанні не виключає їх відмінності в межах основного питання філософії про те, що є первинним і що вторинним.

Нерозуміння специфіки взаємовідношення суб'єкта і об'єкта в суспільно-історичних процесах, відносної протилежності об'єктивного і суб'єктивного в історичному процесі стало причиною того, що в нашій філософській літературі є різне розуміння суб'єктивного фактора і об'єктивних умов суспільного розвитку. Поняття „об'єктивне” нерідко ототожнюється з поняттям „економічне”, а поняття „суб'єктивний фактор” – з поняттям дії особи взагалі, класу, партії. При такому підході в категорії „об'єктивне” відзначається лише одна найважливіша сторона об'єктивного історичного процесу. Інші ж сторони не враховуються. Щодо ототожнення суб'єктивного фактора з діяльністю особи, класу, партії, то в ньому по суті зміщується суб'єктивне і об'єктивне, тоді як насправді дія особи, класу, партії, організації повинна бути розглянута як дія суб'єкта-об'єкта.

На нашу думку, до об'єктивних умов слід відносити сукупність природних умов і ті відношення, обставини, при яких люди творять історію і які незалежні безпосередньо від їх свідомості.

Суб'єктивний фактор включає в себе діяльність людей, соціальних груп і організацій, певний ступінь свідомості, організованості, волі і енергії людей, необхідний для виконання поставлених ними цілей.

Отже, об'єктивні умови і суб'єктивний фактор історичного процесу перебувають в єдності, виступають як взаємопроникаючі сторони одного й того ж явища. Тому підхід до їх аналізу повинен бути конкретно історичним. Сам по собі суб'єктивний фактор не існує, як і взагалі не існують об'єктивні суспільні умови.

Багатогранність взаємовідношення між суб'єктом і об'єктом, суперечливість процесу наближення суб'єкта до об'єкта обумовлюється як пізнавальною структурою суб'єкта, так і складною структурою об'єкта. Будова і організація матеріальних об'єктів, як прийнято говорити в сучасній науці, характеризується наявністю різних рівнів, які необхідно враховувати при дослідженні та організації самого процесу пізнання.

Залежно від характеру об'єкта, суб'єкт організовує свою пізнавальну діяльність і підходить до об'єкта із знанням певних форм його вищлення. Без знання таких форм він був би безсилим перед об'єктом. Формами вищлення, які історично сформувались у суб'єкта, є його форма пізнання, категоріальна структура мислення. Аналіз пізнавальних взаємовідношень між суб'єктом і об'єктом свідчить про те, наскільки багатогранним є зміст категорій об'єкта і суб'єкта і що саму суть процесу пізнання неможливо зрозуміти без правильного розуміння змісту цих категорій.

Список літератури

1. Йолон П. Тенденції розвитку сучасної методології науки.// Філософ. і соціал. Думка. – 1995. – №7-8.
2. Косолапов В.В. Гносеологічна природа наукового факту. – К.:1964.

В статье рассматривается сущность субъекта и объекта, их диалектическая взаимосвязь в познавательном процессе.

In the article the substance of subject and object, their dialectical relationship in the cognitive process are considered.

Одержано 25.03.10

Я.В.Рудь, студ. гр. ОА-08-2

Кіровоградський національний технічний університет

Захист інтелектуальної власності в контексті розвитку сучасної України: проблеми і розв'язання

У статті зроблено аналіз стану всесвітньої системи охорони інтелектуальної власності, висвітлено основні аспекти державної політики інтелектуальної безпеки України на сучасному етапі її розвитку, узагальнено і систематизовано знання в галузі інтелектуальної безпеки, визначені основні загрози інтелектуальній сфері країни.

Постановка проблеми та її актуальність. Останнім часом в нашій країні стосовно інтелектуальної сфери в різних колах все частіше використовується поняття інтелектуальної безпеки. І хоча воно знаходиться у стадії формування, під ним найчастіше розуміють стан захищеності інтелектуальної сфери країни. Поява цього поняття – наслідок поступового усвідомлення суспільством важливості інтелекту для гармонійного розвитку держави, забезпечення його конкурентоспроможності на світовій арені.

Проблема наразі полягає в тому, що інтелектуальна власність хоча і повинна приносити відчутний дохід, однак не завжди забезпечує його на практиці. Необхідної умовою для отримання прибутку є використання власності, введення її у господарський обіг. Результати науково-технічної діяльності можуть бути представлені у вигляді ідеї, яка ще не має ніякого матеріального втілення. Законне введення у господарський обіг результатів науково-технічної діяльності, у тому числі й об'єктів інтелектуальної власності, є можливим лише після оформлення у встановленому державою порядку прав власності. Інакше захист від недобросовісної конкуренції, як і відносини із передачі прав з одержанням матеріальної користі, стають неможливими.

На жаль, більшість вітчизняних фахівців у галузях права та економіки не розуміють ще повною мірою значення внеску об'єктів інтелектуальної власності у процес виробництва і реалізації конкурентноздатної продукції за умов ринкової економіки та, відповідно,